

Over het wegen van 'draagvlak'

Er waart een heus spook door overheidsland aan het einde van de jaren negentig. Het doet mij denken aan een scène van de cabaretoorstelling van Neerlands Hoop in Bange Dagen uit de jaren zeventig, waarbij Freek de Jonge een meute politiek-actieve jongeren zogenaamd tegenhield door plotsklaps te roepen: 'INSPRAAK!', waarna de meute in opperste verwarring uiteen viel én wegens onvermogen niet van de geboden gelegenheid tot medezeggenschap gebruik kon maken. Zo'n beeld dringt zich thans bij mij op bij het fenomeen 'draagvlak'. Menig goed gefundeerde beslissing, grondig voorbereid advies, meerdere malen besproken oplossing en veelvuldig *gesondeerd* standpunt 'haakt' het niet, omdat iemand in de organisatie roept: 'DRAAGVLAK!'. Dit is kennelijk een synoniem geworden van het begrip 'we-doen-'t-gewoon-niet!'. Net zo als Freek de Jonge die in de scène uit dat oude cabaretprogramma halt riep tegen een meute inspraakzoekende jongeren wordt er tegenwoordig halt geroepen door de vraag naar *méér* en beter draagvlak. In sommige gevallen is het hét 'magic word' geworden om bijkans hele veranderingsprocessen in overheidsorganisaties tegen te houden. Niemand, maar dan ook niemand die zich in dergelijke situaties afvraagt: 'Hoezo, te gering draagvlak? Hoe geconstateerd? Door wie en waarmee gewogen?' Nee, het gaat blijkbaar om de psychologische winst: wie *claimt* het belang van het benadrukken van draagvlak *het eerst*? Daarmee is de andere partij meestal meteen de pineut. Zij maken zich niet druk om 'het' draagvlak, zij hebben onvoldoende rekening gehouden met 'het' draagvlak, zij weten niet waarmee zij bezig zijn, anders zouden ze wel meer aandacht hebben besteed aan 'het' draagvlak. Enzovoort. Enzovoort. Je staat daardoor direct in de 'verdachte' hoek. Je bent immers die sufferd die het belang van het draagvlak *volgens zeggen* over het hoofd heeft gezien. 'Volgens zeggen', dàar draait het mijns inziens om.

In de meeste gevallen is het al dan niet beschikbaar over 'draagvlak' niet meetbaar, laat staan aantoonbaar. Het handelt meer over gevoelens. Gevoelens over de wijze van omgaan met beslissingen, adviezen, oplossingen of het creëren van gemeenschappelijke standpunten. Gevoelens met een hoge graad van moraliteit: zó ga je met elkaar om in (overheids)organisaties in Nederland.

John Roos

Mocht er niet met deze normen en waarden rekening worden gehouden, dan wordt de bereidwilligheid om aan het vervolg mee te werken in ons land veelal gering. En dat lijkt mij op zichzelf geen slechte gedachtengang. Maar 'draagvlak' mag nimmer als een argument in een redentie worden beschouwd (tenzij aangehouden als bij voorbeeld het financiële draagvlak van een gemeenschappelijke regeling op grond van een financiële verdeelsleutel van de betrokken gemeenten en dergelijke). De bestuurskundigen onder ons zeggen terecht dat naast de vroegere drie 'R's' van de overheid (rechtsgelijkheid, rechtszekerheid en rechtmatigheid) de drie 'C's' van 'consultatie', 'compromis' en 'consensus' steeds meer aan gewicht toenemen. Ook dat lijkt mij een terecht observatie van de bestuurlijke processen in ons land. Echter, zoals geldt met vele eerdere onderwerpen uit deze column, óók op het punt van het al-dan-niet-hebben-van-draagvlak moet men niet doorschieten. Het komt de kwaliteit van beslissingen niet ten goede, hooguit helpt het creëren van draagvlak bij het kweken van een goede sfeer om mee te werken aan het vervolg. Ook dát is een goede zaak, dunkt me. Men moet deze bereidwilligheid niet als argument in stelling brengen, anders wek je met deze vorm van emotionele chantage de schijn op je dat je niet van harte vanuit het verantwoordelijkheidsbesef voor de organisatie meewerkt maar slechts onder voorwaarden wil meewerken aan een verandering vanuit persoonlijke belangen. Naar mijn smaak moet veelvuldig én herhaaldelijk deze dubieuze schijn bij het schermen met 'draagvlak' (indien hiervan sprake is) direct als zodanig worden onthuld.